

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

Александрович С.
магістрантка II курсу
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
Науковий керівник – викл. Гулик С. В.

ПЕРЕДУМОВИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ БЕРЕЖАНСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета статті – проаналізувати та охарактеризувати поширення сільськогосподарських антропогенних ландшафтів в Бережанському районі Тернопільської області та визначити подальший їх розвиток.

Виклад основного матеріалу. Найпоширенішими ландшафтами досліджуваного регіону є сільськогосподарські антропогенні ландшафти (рис.1). Фоновими ґрунтами є буровато-сірі ґрунти, які сформувались під буково-грабовими та дубово-грабовими трав'янистими лісами на лесах легкого механічного складу, часто підстелені пісками із близьким їх заляганням. Сільськогосподарські антропогенні ландшафти займають 38603,918 га, що становить 58,4% території району [2].

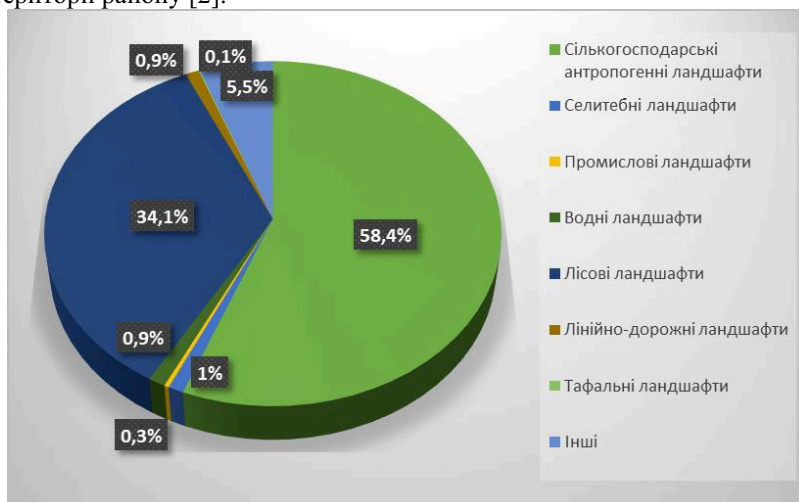

Рис.1. Структура антропогенних ландшафтів Бережанського району Тернопільської області

У їх структурі виділяють польовий, садовий та лучно-пасовищний антропогенні ландшафти (рис. 2).

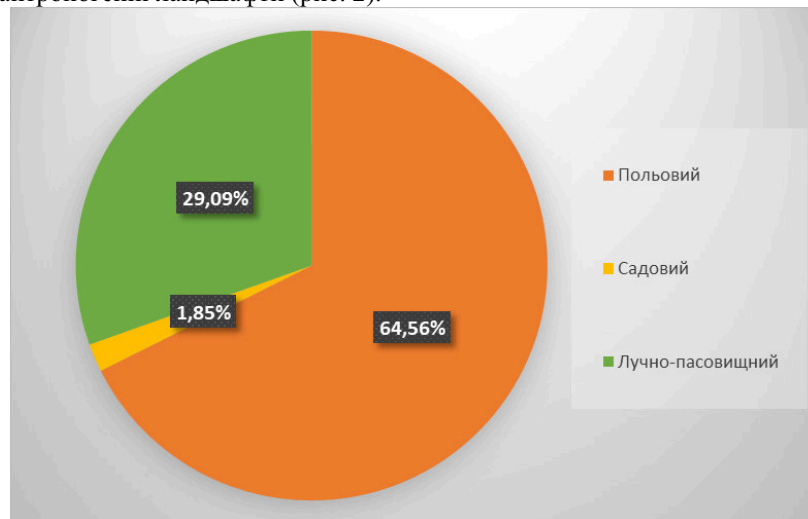

Рис. 2. Структура сільськогосподарських антропогенних ландшафтів Бережанського району Тернопільської області

Польові ландшафти у структурі сільськогосподарських займають найбільші площі. За особливостями організації польові ландшафти доцільно розділяти на власне польові й польові ландшафтно-інженерні системи [1]. Функціонування власне польових ландшафтів забезпечується щорічним переорюванням верхнього шару ґрунту, внесенням добрив і отрутохімікатів, а також створенням штучних агрофітоценозів. У польових ландшафтно-інженерних системах діє ще один чинник – активні інженерні споруди, що забезпечують відповідний водний режим, мікроклімат. У Бережанському районі польові ландшафти також займають найбільшу площу у структурі сільськогосподарських. Зразком сільськогосподарської ландшафтно-інженерної системи є теплиці. Вони мають обмежене розповсюдження в нашому регіоні [3].

У Бережанському районі найбільшу площу польові ландшафти займають у Нараївській (2476,8 га) та Куропатницькій сільських радах (2036,8 га). Найменшу площу – Жовнівська (265,5 га), Підвисоцька (369,2 га), Вільховецька (404,74 га), Посухівська (427,8 га) та Рибниківська (457,4 га) сільські ради. Це свідчить про те, що в цих сільських радах раціонально підійшли до кількості розорюваних земель.

Лучно-пасовищні ландшафти – невід’ємна, а в окремих адміністративних одиницях і характерна складова сільськогосподарських ландшафтів Бережанщини. Існування лучно-пасовищних ландшафтів довгий час підтримується систематичним сінокосінням і випасом худоби. Можна сказати, що сінокосіння і випас – регулююча основа лук, хоча ступінь саморегуляції у них вищий, ніж у польового і садового типів ландшафтів, і близький до природно-степового типу [1].

В межах Бережанського району лучно-пасовищні ландшафти характеризуються меншою площею за польові, але займають не найменшу площу з сільськогосподарських. Найбільшу площу ці ландшафти займають у Рекшинській (1370 га) та Мечищівській сільських радах (1078,9 га). Найменшу у Жовнівській (61,3 га) та Надрічнській (158,5 га) сільських радах.

Садові ландшафти. У порівнянні з польовими і лучно-пасовищними підкласами їх ареал поширення значно вужчий. Садові антропогенні ландшафти характеризуються значно складнішим рельєфом. Як і раніше, тепер сади створюють на крутих схилах. Це помітно виділяє їх у структурі сільськогосподарських ландшафтів. Садові ландшафти окремими ознаками подібні до лісокультурних насаджень, проте відрізняються менш вираженою саморегуляцією і глибокою антропогенною перебудовою ґрунтів. Більшість садів створено на місці колишніх польових ландшафтів. У садах постійно розорюють міжряддя, вносять добрива, інколи застосовують штучний полив [1].

У Бережанському районі їх частка є найменшою з усіх сільськогосподарських антропогенних ландшафтів і займає всього 1,85% від її площі. Найбільшу площу ці ландшафти займають у таких сільських радах як: Лапшинська (71,8 га), Саранчуківська (42,1 га), Шибалинська (41,5 га) та Мечищівська (41,1 га). Найменшу площу вони займають у Потуторській (2,7 га), Посухівській (4,8 га) та Надрічнській (5,6 га).

Якщо аналізувати у відсотковому відношенні по всіх сільських радах, найбільше навантаження польових ландшафтів припадає на Літятинську, Лапшинську, Куропатницьку, Надрічнську та Слов’ятинську сільські ради.

Лучно-пасовищні ландшафти (у відсотковому відношенні) найбільш характерними є для Рекшинської, Мечищівської та Курянівської сільських рад.

Садові ландшафти становлять найбільшу площу у Жовнівській сільській раді, що становить 17% від площі сільськогосподарських антропогенних ландшафтів.

У Бережанському районі діє 18 сільськогосподарських підприємств, які використовують земельні угіддя на площі 1768 га.

Під урожай 2018 року посівна площа в усіх категоріях сільськогосподарських підприємств району становить 15,4 тис. га.

Під час проведення комплексу весняно-польових робіт сільськогосподарськими товаровиробниками усіх форм власності посіяно ярі культури на площі 8810 га, в тому числі зернові та зернобобові 3529 га (яра пшениця – 49 га, ярий ячмінь – 712 га, овес – 45 га, кукурудза на зерно – 1183 га, гречка – 265 га, горох – 905 га, боби – 350, вика – 20), технічні – 4608 га (соняшник – 2733 га, соя – 1167 га, ярий ріпак – 523 га, цукрові буряки – 185 га,) овочі – 295 га, кормові культури – 378 га [6].

З метою оптимізації структури антропогенних ландшафтів потрібно зменшувати частку польового підкласу і збільшувати частку лучно-пасовищного, особливо на схилах, що зменшить ерозійне навантаження в умовах горбогірного рельєфу району. Також, необхідно застосовувати комплекс заходів: контурно-меліоративне землеробство; планування полів відповідно до контурів ландшафтів та впровадження для кожного контуру оптимальних меліоративних заходів і систем землеробства.

Список використаних джерел

1. Гуцуляк В. М. Ландшафтна екологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В. М. Гуцуляк, Н. В. Максименко, Т. В. Дудар. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 284 с.
2. Дем'янчук П.М., Свинко Й.М. Західно-Подільське горбогір'я як географічний екотон: Монографія. – Тернопіль: Підручник і посібники, 2011. – 208 с.
3. Денисик Г. І. Антропогенні ландшафти Правобережної України / Г.І. Денисик. – Вінниця, 1998. – 306 с.
4. Еколого-географічні особливості оптимізації землекористування східної частини Опілля в межах Тернопільської області: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.11 «конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів» / З. М. Герасимів. – Чернівці, 2007, 20 с.
5. Ландшафти Бережанського району – [Електронний курс]. – Режим доступу: - <https://studfiles.net/preview/5252975/page:4/>.
6. Розвиток СГ підприємств Бережанського району – [Електронний курс]. – Режим доступу: - <http://oda.te.gov.ua/berezhanska/ua/1260.htm>.
7. Фондові та статистичні матеріали управління земельних ресурсів Бережанського району.